

NORGES HØYESTERETT

Den 12. september 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-01691-A, (sak nr. 2011/863), straffesak, anke over dom,

A (advokat Gunnar K. Hagen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Tor Henning Knudsen)

STEMMEGIVNING:

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder anvendelsen av straffeloven § 219 om mishandling i familieforhold på krenkelser av samboer.
- (2) Vest-Telemark tingrett avsa 30. juni 2010 dom i straffesak mot A med en domsslutning som lyder slik for de deler som har særlig betydning for ankesaken for Høyesterett:

”1. A, født 25.05.1981, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219, 1. ledd bokstav a), straffeloven § 270, 1. ledd nr. 1 jfr. 2. ledd, straffeloven § 260, 1. ledd jfr. 3. ledd, straffeloven § 257, straffeloven § 227, 1. straffalternativ, vegtrafikkloven § 31, 1. og 3. ledd jfr. § 22, 1. ledd, vegtrafikkloven § 31, 1. ledd jfr. § 3, vegtrafikkloven § 31, 1. ledd jfr. § 24, 1. ledd 1. pkt., legemiddeloven § 31, 2. ledd jfr. § 24, 1. ledd, straffeloven § 291, 1. ledd jfr. 2. ledd, straffeloven § 228, 1. ledd jfr. § 232, straffeloven § 228 til fengsel i 1 – ett – år og 2 – to – måneder, jf. straffeloven § 62, 1. ledd og § 63, 2. ledd.

Varetekt kommer til fradrag med 34 – trettifire – dager.

...

5. **Han dømmes til innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom å betale erstatning for ikke-økonomisk tap til**

...

- B med kr. 50.000 – kronerfemtifusen –.”

- (3) A ble videre dømt til å betale en bot på 10 000 kroner, subsidiært 15 dagers fengsel, og til tap av førerretten i fire år. Han ble også dømt til å betale erstatning til flere andre personer samt oppreisning til ytterligere én person.
- (4) A anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet for så vidt gjaldt domfellelsen for brudd på straffeloven § 219 – tiltalens post I, og over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for domfellelsen for ett av to brudd på straffeloven § 228 – tiltalens post XII. Videre anket han over straffutmålingen og over oppreisningserstatningen til B. Hun er hans tidligere samboer og fornærmet ved de handlinger som ble ansett å falle under straffeloven § 219. Anken ble henvist til behandling. Under ankebehandlingen frafalt aktor forfølgelse etter tiltalens post XII. Agder lagmannsrett avsa 11. mars 2011 dom med slik domsslutning:

- ”1. **A, født 25. mai 1981, frifinnes for overtredelse av straffeloven § 228 første ledd.**
2. **A, født 25. mai 1981, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219, første ledd bokstav a. For dette forhold, og for de forhold som er rettskraftig avgjort ved Vest-Telemark tingretts dom av 30. juni 2010, idømmes en straff av fengsel i 1 – ett – år og 2 – to – måneder, jf straffeloven § 62 første ledd, § 63 andre ledd og § 64 første ledd.**
- Varetekt kommer til fradag med 34 – trettifire – dager.**
3. **A, født 25. mai 1981, dømmes til å betale en bot på 10 000 – titusen – kroner, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager.**
4. **A, født 25. mai 1981, taper retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en periode av 4 – fire – år, regnet fra 18. september 2009, jf vegtrafikkloven § 33 nr 1, jf forskrift om tap av retten til å føre motorvogn § 3-2 nr 3. Ved gjenerverv av førerretten må han avlegge full ny førerprøve, jf forskriften § 8-3.**
5. **A, født 25. mai 1981, dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, å betale oppreisningserstatning til B med 50 000 – femtifusen – kroner.**
6. **Saksomkostninger idømmes ikke.**”

- (5) Både for tingretten og lagmannsretten anførte domfelte at straffeloven § 219 første ledd bokstav a, slik bestemmelsen da lød, ikke rammet handlinger overfor samboere, bare overfor ektefeller. Han ble ikke hørt med dette. Begge instanser viste til lovens forarbeider, der det – i Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) på side 46 – heter at bestemmelsen rammer krenkelser både av ektefelle og samboer. Den omstendighet at bare ”tidligere eller nåværende ektefelle” var nevnt i lovteksten, forklares i forarbeidene med at samboere dermed er omfattet i medhold av straffeloven § 5 tredje ledd.
- (6) I en dom inntatt i Rt. 2011 side 469 og avsagt 31. mars 2011 – altså om lag tre uker etter lagmannsrettens dom i vår sak – kom imidlertid Høyesterett til at straffeloven § 5

tredje ledd ikke kunne lede til at en samboer likestilles med "ektefelle" i § 219 første ledd bokstav a. Den praktiske betydningen av dette var primært at § 219 ikke rammet handlinger etter at samboerforholdet var avsluttet, ettersom § 219 første ledd bokstav d om mishandling av "noen i sin husstand" vanligvis ville kunne anvendes i samboerforhold som fortsatt bestod. I vår sak er det på det rene at domfellelsen for brudd på § 219 omfatter handlinger begått både før og etter at samboerforholdet ble avsluttet.

- (7) Jeg tilføyer at § 219 ble endret ved lov 24. juni 2011 nr. 32. Det går nå uttrykkelig frem av lovteksten at også tidligere og nåværende samboer er vernet av bestemmelsen. Lovendringen får imidlertid ikke betydning i vår sak, ettersom handlingene ble begått før lovendringen.
- (8) Domfelte anket til Høyesterett 15. april 2011. Ankeutvalget tillot anken fremmet i beslutning 1. juni 2011. Det ble lagt til grunn at oversittelse av ankefristen ikke kunne legges den domfelte til last.
- (9) I støtteskrivet fra forsvarer er anken angitt å gjelde rettsanvendelsen under domfellelsen for brudd på § 219: Ved å anvende bestemmelsen også på handlinger begått etter at samboerforholdet hadde opphørt, har lagmannsretten bygget på en rettsoppfatning som Høyesterett tok avstand fra i dommen av 31. mars 2011. I skranken for Høyesterett er det utenfor anken gjort gjeldende at også lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet fra den tidligere samboeren må oppheves på grunn av sammenhengen mellom domfellelsen etter straffeloven § 219 og tilkjennelsen av oppreisningserstatning, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 jf. § 3-3.
- (10) Påtalemyndigheten har anført at forholdet, slik det er beskrevet i lagmannsrettens dom, må kunne omsubsumeres til å gjelde straffeloven § 219 første ledd bokstav d om mishandling av husstandsmedlemmer.
- (11) *Jeg er kommet til at domfellelsen etter straffeloven § 219 må oppheves.*
- (12) Det er på det rene at lagmannsretten har bygget på en tolkning av straffeloven § 219 første ledd bokstav a som er i strid med den rettsoppfatning som Høyesterett senere har gitt uttrykk for i Rt. 2011 side 469, og som jeg legger til grunn.
- (13) Spørsmålet blir så om forholdet kan omsubsumeres til å gjelde brudd på § 219 første ledd bokstav d – mishandling av noen i gjerningsmannens husstand. For å kunne domfelle etter straffeloven § 219 første ledd bokstav d, må de handlingene som ble begått før husstandsfellesskapet opphørte, oppfylle vilkåret i bestemmelsen om grov eller gjentatt mishandling. Man kan ikke her, slik aktor har anført, trekke inn handlinger begått senere i en "helhetsvurdering" av om vilkåret er oppfylt.
- (14) Lagmannsretten har gitt uttrykk for at samboerforholdet opphørte en gang før en hendelse som er tidfestet til "april 2009", men synes å ha lagt til grunn at det fortsatt bestod i midten av mars. Jeg nevner i denne forbindelse at det i støtteskrivet til anken fra domfelte er anført at samboerforholdet opphørte allerede i januar/februar 2009. Flere av de handlingene som domfellelsen etter § 219 gjelder, er i tiltalen tidfestet til perioden april til juni 2009, og for enkelte av handlingene er det en viss tvil om lagmannsretten har funnet at de ble begått før eller etter opphøret av samboerforholdet. Det er ikke grunnlag i saken

for å anta annet enn at opphøret i samboerforholdet ga seg uttrykk i at også husstandsfellesskapet opphørte.

- (15) Ut fra den rettsoppfatning lagmannsretten la til grunn, er det forståelig at den ikke mer nøyaktig gikk inn på de aktuelle tidspunktene. Når det relevante faktum for lagmannsretten har vært et noe annet enn det er for Høyesterett, bør det vises forsiktighet med å foreta en omsubsumering på grunnlag av lagmannsrettens premisser. I denne saken synes det klart at lagmannsrettens domspremisser ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å fastslå om det forelå en overtredelse av straffeloven § 219 før husstandsfellesskapet opphørte. Domfellelsen for brudd på straffeloven § 219 må derfor oppheves.
- (16) Det skal etter dette utmåles en straff for de forhold der domfellelsen blir stående, jf. straffeprosessloven § 348 annet ledd. Som det fremgår av de tidligere instansers domsslutning, omfatter domfellelsen brudd på en lang rekke straffebestemmelser. Den gjelder ett tilfelle av legemsfornærmelse under særdeles skjerpene omstendigheter, ett tilfelle av trusler, to tyverier, to bedragerier, to bilbrukstyverier, fem skadeverk, to tilfeller av promillekjøring, ett tilfelle av brudd på den alminnelige aktsomhetsnorm i vegtrafikkloven § 3, to tilfeller av kjøring uten førerkort og tre tilfeller av bruk av narkotika.
- (17) Lagmannsretten, som mente at bruddet på straffeloven § 219 var det bærende element ved straffutmålingen, fastsatte straffen til fengsel i 1 år og 2 måneder. Dette var etter mitt syn en forholdsvis mild straff. Selv om de gjenstående lovbrudd gjennomgående ikke er av de mest graverende, må det – hensett til antallet – reageres med en ikke ubetydelig fengselsstraff. I skjerpene retning taler, slik også lagmannsretten har fremhevet, at domfelte er dømt en rekke ganger tidligere for volds- og vinningsforbrytelser. I formildende retning taler at samtlige av de forhold han nå dømmes for, er erkjent. Jeg mener etter dette at en straff på fengsel i åtte måneder kan være passende. Boten på 10 000 kroner og tapet av føreretten i fire år bør bli stående.
- (18) Jeg behandler så oppreisningskravet. I støtteskrivet til anken var det – som nevnt – ikke gjort gjeldende at lagmannsrettens dom for oppreisningskravets vedkommende skulle oppheves. I skranken for Høyesterett gjorde imidlertid forsvarenen gjeldende dette etter å ha orientert aktor og Høyesterett noen få dager tidligere. Spørsmålet har vært omtalt i prosedyrene til forsvarenen og aktor.
- (19) Siden forsvarenens anførsel på dette punkt er fremsatt så sent under ankeforberedelsen, har ikke fornærmede eller bistandsadvokaten vært kjent med at spørsmålet er blitt tatt under behandling. Så vidt jeg kan se, reiser saken på dette punkt spørsmål hvor løsningen ikke fremgår umiddelbart av de tilgjengelige rettskilder. Jeg finner det da ikke riktig å avgjøre kravet om opphevelse av dommen når det gjelder oppreisningskravet uten at fornærmede har hatt anledning til å fremlegge sitt syn på saken. På denne bakgrunn er jeg kommet til at forhandlingene – for så vidt gjelder oppreisningskravet – må bli å reassumere.
- (20) Jeg stemmer for denne

DOM :

1. Lagmannsrettens domfellelse for brudd på straffeloven § 219 bokstav a oppheves.

2. I punkt 2 i lagmannsrettens domsslutning gjøres for øvrig den endring at fengselsstraffen for de forhold som er endelig avgjort, settes til 8 – åtte – måneder. Varetekt kommer til fradag med 34 – trettifire – dager.
3. Spørsmålet om opphevelse av lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet fra B, punkt 5 i lagmannsrettens domsslutning, utstår til senere behandling.

- (21) Dommer **Noer:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (22) Dommer **Øie:** Likeså.
- (23) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (24) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (25) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens domfellelse for brudd på straffeloven § 219 bokstav a oppheves.
2. I punkt 2 i lagmannsrettens domsslutning gjøres for øvrig den endring at fengselsstraffen for de forhold som er endelig avgjort, settes til 8 – åtte – måneder. Varetekt kommer til fradag med 34 – trettifire – dager.
3. Spørsmålet om opphevelse av lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet fra B, punkt 5 i lagmannsrettens domsslutning, utstår til senere behandling.

Riktig utskrift bekreftes: